

РЕВОЛЮЦИЯ АЖЫЛ - ЖЕРЕКТЕ,

Революциянын штавы

ЛЕНИНГРАД. Смольный. 1917 чылдың октябрьда манаа Ленинге баштаган большевик партиянын ТК-зынын удуртканы боо-чепсектиг тура халышкынын штавы — Шериг-революсчу комитет турган. Ам хой санныг экскурсантыларын ол бажында тургузуп каан революциянын баштыкчынын мемориалдыг музейи сонугады бээр.

Совет эрге-чагырганын баштайгы декреттери Смольныйга хүдээп алдынган. Олар ажылчы чоннарнын дарлакчыларынын кинчи-бегин дүжүр октаар дугайында, тайбың дугайында, чер дугайында чаагай күзел-бодалын илередиң турарлар. Национал айтырыгны чөптүг шийтпирлээринин үнденинери анаа салдынган, иштикинн болгаш даштыккын дайзыннардын революциянын чаалап алышкынын камгалаарнын бирги органныр анаа тургустунган, чуртка ажил-агый хоозураашкын болгаш аш-чутту алып эртер талазы-биле баштайгы базымнар анаа кылдынган. Социалистг нийтиледди тургузар талазы-биле төөгүгө көстүп көрбөөн бо революсчу чорудулганын удуртукчузу Лениннин тургусканы большевиктер партиязы болган.

ЧУРУКТА: Смольный чанында.
Н. НАУМЕНКОВТУҢ ФОТОЗУ.
СЭТА-нын фотохрониказы.

Советтер чуртунун хамаатылары! Эде тургусту-нуушкун — бүгүдөни болгаш кижилер бүзүзүнүн херээ! Экономикага, нийтилед амыдыралынын бүгү-ле адыралына революсчугу чаартылгаларын илдекейлиг боттандырынар!

(Октябрьнын социалистг Улуг революциянын 69 чыл оюнга СЭКП ТК-нын Кыйгыртылгалары).

ӨӨРҮМ МУҢЧОК

Бир-ле эртен бистиң бажы-чымыска Сырат Кавдыр-оол бо кире алып келди. Ооң соондан каады кирип ор. Кайы-аа-аа эгил-тигил, мурнуу булаажыр:

— Байыр чедирин тур бис! Байыр-байыр! Силерге улуг байыр чедиринис, амы! — дээш, холум туттурлар.

Баштай чуңуң-аа айыл-тыппаан мен, Солун тутустулар. СЭРЭ-нин Дээди Советин Президиумунуң Чаралын, бодунуң ат-сымын болгаш Маадыр деп сөстү номчутум. Ам-на харын, чүвениң ужурун билеп кааш, даштын инек саап орган каалаймын кыйгырып, өөрүшкү-манайын үлестивис. Ынчап турувуста кады хой маалап турар өөрүм эгил. Кудумкуже үнүп, илангыя конторага көзүмге, уаус анаа базым бастырбайн турду. Сани артин-дан бо Балгазынга көжүрүп кээп турар төмөк мындыг хой эгил-өрүкү болу бээр, бо черден, бо чондан азыр-байн баар деп сагымкала-лаа чок. Бир катан дедир көжүр чордум-аа. Ынчал-аа болар чокка чурттап шыдавымын билдим. А ам бо-дур, өөрүшкүң-аа, чедириникин-аа, чамалык ко-мунда-аа кады үлестип чор мен.

Чылча шавар, бисти боттары-ның кулу кылар дээш дыка-ла кысканар. Оларнын ха-йындан өөрүшүр чай безин чок, дайынның мырзай эгил-де өлүктөн азынның өжү-нин итген амыр дээш, кара чажымдай ажылдап эгелээ мен. Эрте-ле улуг кижизик апарган турдум. Оң ийи хар-лымда өлүгү кадарым, а оң чедилинде өлгөң, бот-тус-кайлаң хойжу апарган мен. Октябрьнын чаалап алышкынын тайбың иштиң фронтунга камгалаар мен. Пландаң ажыр алдынган не-мелде дензи, дүк болгаш ху-раган бүзүз — нийтиник хе-рээге үлүш.

Улуг урум Танкынның Ка-ра-Булун школазында мате-матика башкылар турар. Би-чизи — Кызыл-аа библиоте-карь. Кайы-аа Кызылдың башкы институтун дооскан. А огул — мээң-биле кады, ээ-кежи хой кадарын турар. Мында электриктен турар дү-мам база бар. Ам урутарым-ның урутарын база өзүп орар. Оларнын бирээни — оң бир харлыг оолду — эртен чайың эдиртип, хой кадарына өр-дөп чыдадым. Кызыл-аа ажак болду, келдиң барып, кырган-ачың-аа солуп ма-гатчок: кымга-аа салгал че-рек болгай, бот-белериник дай-ынчы болгаш күш-ажылчы чаңчыларын анык-өскөн уламчылар, алыс сорулгалар-ын эңизинге чедир ужу-руг. Ол дугайын мен школа-чылар-биле, хойжулар-биле, илангыя аныктар-биле ужу-ражылгаларга үргүчү чуга-лап чор мен. Төзүн турту-вустун келер үез оларнын холуна болгай.

Мээң колданыга улус бо-ла кээр. Дуржулга солурунун ужуражылгаларына, семина-ларга, анаа сонуграл-аа кээр кижилер бар. Ырак-тан-аа, чооктан-аа. Чамалык кижилер мергелин билдер дээш дыка-ла кымар-дыр. Бир чылды Хакса автономия об-ласты «Москва» уксаажымал-га заводтун сурагың хойжуу Афанасий Алексеевич Ште-тин арта-дуржулга айткым, манаа каш-аа коңду. Совет Эвилели деп чатыс улуг өг-түүнүң дүжүрүлгасын мур-накчылар хой. Чижээлээр, Арак Комбаа 405 чылын ко-дан хоюндан 405 хураган до-руктурар планын тургаш, 489-ту доруктурду. Чүс баш-ка онааштыр алыр ужурун онаалдымдан 17 хураганын артыр алганы ол. Ынчал-аа жок нийти совхозтун көртүзү чор албас: 4522 хураган дорукту-р тургаш, 4127-ин дорукту-рудураус. Чүске онааштыр 73-ле болганы ол. Мындай байдал бистиң хойжуларымыс-тын, оларнын аразында ком-мунист мээң, ам-аа четпес ажылдап турарымыс херес-ил турар. Бо талазы-биле чу-гаа кылырын планнап турар мен.

бүдүннү кижигүнери болга-нымыска, бот-боттарымыска ду-залажыр ужурагус бис. Ынча мен ол өнүгүмдөн база элээн солун чүүлдерин билеп алган мен. Москвада Улус ажил-агыйның чедириникин-аа эгил-де өлүктөн азынның өжү-нин итген амыр дээш, кара чажымдай ажылдап эгелээ мен. Эрте-ле улуг кижизик апарган турдум. Оң ийи хар-лымда өлүгү кадарым, а оң чедилинде өлгөң, бот-тус-кайлаң хойжу апарган мен. Октябрьнын чаалап алышкынын тайбың иштиң фронтунга камгалаар мен. Пландаң ажыр алдынган не-мелде дензи, дүк болгаш ху-раган бүзүз — нийтиник хе-рээге үлүш.

Мээң кызыл-аа хойжулар турар өөрүмдө дуржулгалыг мур-накчылар хой. Чижээлээр, Арак Комбаа 405 чылын ко-дан хоюндан 405 хураган до-руктурар планын тургаш, 489-ту доруктурду. Чүс баш-ка онааштыр алыр ужурун онаалдымдан 17 хураганын артыр алганы ол. Ынчал-аа жок нийти совхозтун көртүзү чор албас: 4522 хураган дорукту-р тургаш, 4127-ин дорукту-рудураус. Чүске онааштыр 73-ле болганы ол. Мындай байдал бистиң хойжуларымыс-тын, оларнын аразында ком-мунист мээң, ам-аа четпес ажылдап турарымыс херес-ил турар. Бо талазы-биле чу-гаа кылырын планнап турар мен.

Нийти-биле алырга, рес-публиканын хойжулары эртен чылдан дээр ажылдап. Олар, эртен чылдың бо үе-ни биле денээр, оон 2399-у-раганын хейи доруктургаш, бо байылаага чедириникин ужуражыл турарлар. Ынча-лаң бүгү хойжу өөрүмге — оларнын аныкы-аа-аа, хоо-чуку-аа-аа — бо берге, чы-мыштың болгаш бунинг иш-тин кижилеринге Улуг Октя-брын байырын таарыштыр нийти байырын чедириниш, чедириникин күтсүм.

И. САФОНОВ, Социалистг Күш-ажыл-ын Маадыр, РСФСР-нин көзү ажил-агыйның чедириникин ажил-аа-аа, «Революциянын чалбымы» совхозтун хой-жуу.

ЭЭЛЕРИ БИС

Дүн эртен, чер кыры катал чырып келди. Кырлай кырал дагларын ине-биле, беле тыр-тып каан дараалык дег көстү-түр Кара-Даштын бугураага черкече ажылчылар шуужуп бар чор бис.

Ажылчы суур Постоянный бодунун чайынычак чырымы-биле бисти ажылче үдөп тур-ганзыг Бедик даглар улам чавызал келди. Фабрикаже кирип бар чор бис. Ооң элсери бодунун ажылчылар — бистер бис.

Ажылчы фабриказынын дег-дем чехтерге кирин, ажыл-че шымын кириттис. Мээң ажылчы бо хамык аразан-шоран дерилелерин дег-дем ажылчылар хайгаара-ры, оларын ажылдап баш-калары болгай. Бодун ру-даны болбазырады фабрика-ның ажылчылар мен. Орус эштер мени ажилта өөсөдип каан. Бо хамык эш-өрүмү база. Ол бүгү база-ла Улуг Октябрьнын ачым-дыр. Бистин улуг Төрүн чү-дүстүн оң ийин беш чыла-нын баштайк чылына ас-кежиктиг болган мен. Мени одонинг Тываның коммуни-стери СЭКП-нин XXVII съез-динге кирең дооскат кыл-дыр сонгаан. Бедик идегел, бугура-дир деп оңу үнелээр мен. Эш-өрүм, аңгыктерим-биле манаа ажилдап чоруп турган. Совет Эвилелинин коммунистеринин ол улуг шуулганыга киришкенниң, анаа чугаалашкан сорулгалар-ын чугаалап берген мен.

Ак-Довурактын бо катташ-как сымгалары дагларым, мыла кылган улуг бүдүрүл-гө мээң аас-кежикти берген. Ынчанга өөрүшкүм хайы-гып, кезээде сорууттур ажил-дап чорүү мен. Бистиң эл-чө-висте чээрби ажыг орус-тыва болгаш оон-аа өскө-на-жыларын оолдары, кыстары бар. Планннг даалгаларын болгаш белеткен хүдээл-гелерин чыл саныла ажыр күт-сөдип келдиныс.

Эртен чылдардаа бо чы-гы хүдээлгеске каш катан бедик. Баштай бо чылдың бирги чартымын планна ажыр кылдыныс. Бистиң ажилын холларынмын Төрүн чурт шынарлыг продукцияны ал-ган. Ооң соонда улам күж-е-илешиник ажилдаш, төс азынның күтсөдиптис. Ол чедириникин дээш, бистиң Ак-Довуракка сагыш-сеткиди

оттуруп, хайыктыраар өөрүш-күгү мээң ужутуп келди. СЭРЭ-нин Тулуг материаллар үлестүр министрствозу бис-тин Ленин аттыг даг-дугу комбинатымыс чөрби бир муң ажыр рубль-биле шаң-наан болду. Бүгү-өвүлелдин социалистг чарымыга ийин черин алганымыс ол.

Ол дугайында телеграм-маның сөзү улуг сазынынга чараштыр бижээш, чехтерге ааа каалкан болгай. Бичин чымштарын кылгаш, үч-тү-чүлөр өөрүшкүгү сөзү сөг-лөп, чедириникин күзөп, холларынмыс дымзыг туттурар. Шаптыг ажылдарында база бол кээт күш немешкен дег болду.

Бо чедириникин канчап чедип алдынганын бистиң пекте улуг мастер Сергей Кулар төөрөп олурду ийин. Бир дугаарында комбинаттын инженер-техник-тиг ажилдакчыларынын, ажилчыларынын бир деминг чогаалыкмы ажилын манаа ажилдаш апар. Партиянын XXVII съездинин шийткел-лерин баггаар ажилдап ки-ришкеннисте деп болаар мен.

Чехтерге эргижирең дерил-гелерин чамдызын солаан. Оон түнелде даг-дугу болбазырадым шуудаан. Учасктарга, чехтерге чедириникин болбастаан. Ол мыкаш комбинаттын бүгү-ле учасктарында эде дерини-киннер бо хүндерде чоруп ту-раар.

Комбинаттын чаварткычла-рын болгаш чогаалкычла-рын савалларын баггаар ас-кеб заводуга, оон кондитер пектеге эде кылмышкынын чоруткан.

Бедик сортуг даг-дугу арылгар пекте чаартылгалар база бар. Ында кургаг рула дүжүр улуг скелата ажил хаймышкынын.

Чараш тулугларын Постоя-ный сууру база көрээл. Ында ийи улуг ортумак шко-ла бар. Култура ордуну база чаа. Кара-Даштын даглары-нын белдеринге үндүг тула берген беш каш тулуглар аалын-сарала апарган көстүп туралар-дыр. Улуг Ок-тябрь. Ол тулуг-суглар, даавыс дүт, чаартылгалар сенээ мөөң белээс ол ийин.

Чайкина ӨЛЗЕЙ, В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинатта регу-лировщик.

ЧУРУКТАРДА: В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттын арылгал фабрикасында оператор Роза Попова; бедик сортуг даг-дугу арылгар цехтин ажил-чылар; машинист Зинаида Кужугет, регу-лировщик Елизавета Тельных; даг-дугу арылгар фабрика.

О. ОХЕМЧИКТИҢ ФОТОЛАРЫ.

Саннар, фактылар

Совет Тываның сов-хозтары күрүнге дүк бол-гаш тараа сазарынын чыл планларын күтсөткен.

Тос айларда күрүнге эт сазарынын планын 3,2 сүтү—15,5 хуу ажыр боттандырган.

Республиканың ра-йоннарын оң ийин кү-рүнге эт, сүт, дүк сазар-ынын тос айлар планна-рын күтсөткен.

Көзү ажил-агый про-дукциянын бүдүрүс рес-публикада көүдүң, мал-диң болгаш күтүп баш-саны өскөн, мал ажилы-ны продуктулау бөдөн.

Тываның ажил-агый-лар эртен чыга бо-даарга тарааны, карто-фельд болгаш ногааларын хейи эстүрүп, нийтиник малыга арбын чени бе-леткеп алган.

Улуг Октябрьнын 70 чылынга

Бистиң чуртувустун төртү-түнүн хүнү — Октябрьнын социалистг Улуг революция-зынын 70 чылыга бүгү чурт амдыгааштан эгелеп белетке-нип эгелээ. Бо улуг байыр-лаады төлөптег уткуур дээш эгелекчи саналдар чер-черде калбарган. Мээң удуртуп ту-рурым бот-оругла-чарыталыг комплекстиг бригаданын ке-жигүнери оң ийин беш чыл-дың планнарын хуусаа бетин-де күтсөдип дугайында СЭКП Топ Комитетинин бүгү совет уауска Кыйгырынга тодаргай ажил-аа-аа, чамалык ко-мунда-аа кады үлестип чор мен.

Улуг Октябрьнын 70 чылын төлөптег уткуур-биле оң ий-тин беш чылдың ийи чылын планнарым Октябрьнын соци-алистг Улуг революция-

Амдыгааштан белеткенип ЭГЕЛЭЭН БИС

зынын 70 чылын таарыштыр күтсөдип деп эгелекчи санал-ды Кызыл хоор-дун үлестүр бүдүрүлгелеринден бир дугаа-рында бистиң бригада ийи үндүргөн. Шак мыдыг эгелек-чи саналды үндүрүр бетинде боттарымын бир аргалары-мыс санал көрсөш, беш чылдың ийи чылында 800 муң рубльдин түдүк-монга ажыл-дарын күтсөдип онаалдымыс хуусаа бетинде, ноябрь 7-де, күтсөдип хуузын бис. Ке-лир 1987 чылдың төңүзүнге чедир 20 муң рубльдин түдүк-монга ажилдарын немей кы-лырын база хүдээдиптис.

Октябрь биске ас-кежикти берген. Партиянын XXVII съездин революциянын эд-эки чаңчыларын нестерел-риниң эгелен салган, эде тур-

густунушкунуң болгаш дүр-гөдешкиниң сьездин бооп турары-биле онаатай сьезд бооп турар. Ынчанга бри-гаданын кижигүн бүзүз эде тургустунуң, шугдунуң, ажилды организастарын эки-жилер, куралдарларын чөл ажилдаар, ажилдың дегил-гелти аргалары — бригада керээни болгаш бот-оругла-чарыларын нестерелер, мате-риалдарын болгаш дериг-хе-рекселерин чөл ажилдаар талазы-биле немелде хемчег-лерин ап чорудуп турар бис. Оон түнелде бо чылдың оң айланын планннг даал-ганы хуусаа бетинде күтсө-көш, 15 муң туулубу, 1 тон-на цементин камнап алды-ныс.

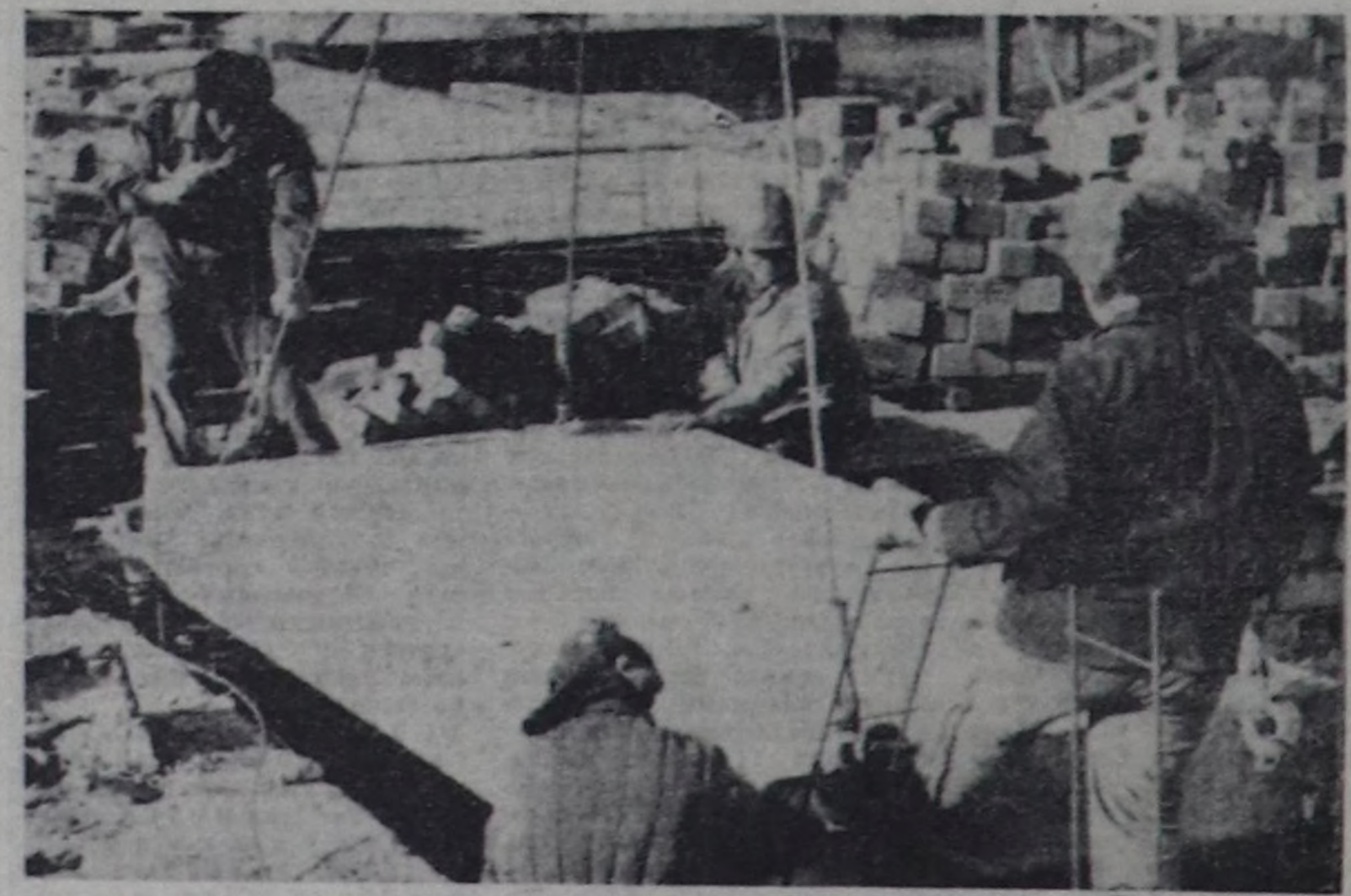
Планын онаалдарын че-

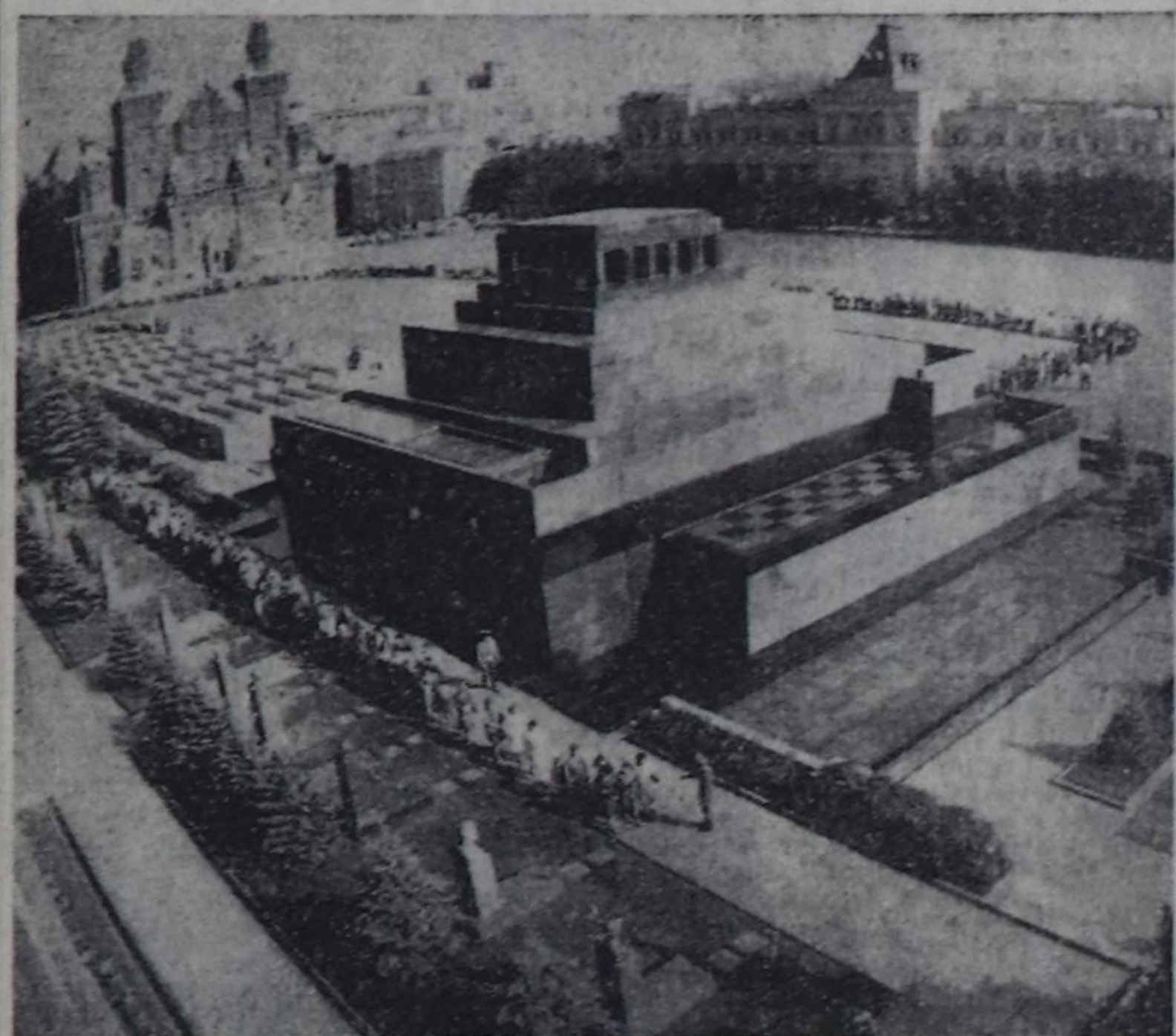
диникин боттандырырга төлөптег улуг-хуузу кирип турар мурнакчыларымыс Ми-хал Наматайга, Наталы Ми-хайловага, Виктор Шувалку-ка, хоочун туудугу Рамса Иванова Усолюевага чор-гаарларын чоруп бис.

В. ДУБИНИНА, «Кызыл туугу» эргелсинде бригадир.

ЧУРУКТА: бри-га-дир В. Дубинина болгаш бригаданын кижигүнери гео-логтар бажынын тудуунда.

Кызыл шөлде

МОСКВА. Кызыл шөл. В. И. Лениндин Мавзолейи.

А. СОЛОВЬЕВТУН ФОТОЗУ. СЭТА-НЫН ФОТОХРОНИКАЗЫ.

ПАРТИЯНЫС

Оймас, кызыл, ханга өңсөс кызыл тутун
Он чеди чыл. Октябрьда киниктеши,
Ажымчынар, тараачынар ходаларына
Амгы-тында туудуш кылдыр тутуп берген.
Марксисчи, ленинчи номинал-биле
Магадылап чепселгенгени партиязыс.
Хааягы төрө, депшилгенни моонда болуп
Хамык чоңу кууданар дээр бектеп турда,
Ону тилеши, үе-шагы чадарымын
Оруун аргы, демиселче баштап кирген.
Маадырлыг, алам балбас сорук-күштүт
Балыткалды чаян берген партиязыс.
Тайбын ишч хайымшыкыныг хуиерде-лаа,
Лайын өскөн, берге бачым чылдар-лаа,
Лаймыртып, өөркеткен, бисти баштаан.
Дангыраамыс хулаң алгаш, хей-аът кинрген,
Базым бүтү чүрөктөри дидимчиккен
Башкарыкчы, мерген, шыныч партиязыс.
Делегейге коммунизм инитиледи
Дески бактап, бозарарын шыныктырган,
Өтүр көргөн ылаң, чиге өөрдикен,
Өскөрлүк чок уггазылап, уламчылаан
Марксисчи, ленинчи номинал-биле
Башкаламас монге туудуш партиязыс!
В. САГААН-ООЛ.

КУСКУ ХОВАА

Дүжүлүн ап ажаап каапкан хоорунда,
Дүктүр хойлар чатты берген оягган хуңээр.
Кааң дээрде чанган муштап үдөй көрүп,
Кааларчы оол шааа мунгак ырдап чоруп.
Ижин түнпөн, хову кезген агроном кыс
Ниге доктап, чалым оолду дымдаалам.
Күжүр эрини муңгаралым чазар дээңиз
Хүлүмүрүн харам чокка төгө калтар.
Чалгаарачыг, шугул салгын достумей,
Чашпан, сгген, бажын суйбап сымлардыр.
Буйным, бай күстү тазан сарыналым,
Бууруу даглар сөгөп турган ышак болду.
Б. ОНДАР,
студент.

АДЫ-ТАРАА

Адымчыга ууштап-ууштап,
Анданайып дайдай бээр мен,
Төрөн чөмүс сүзүн чулуу
Төдү сенде синген ышак,
Агаар, хорзун, агым сугуну
Ачы күжүн сиңирп каан дег,
Авыралдым
Ак сүт ышак,
Ачылыг чөм
Ады — тараа.
Бүтүдөнү дээңиз,
Бүдүн динтер хүндүткелди —
Хлеб, далган элбек турда,
Кичи төрө күчү-күштү.
Дайын чуду түргөдөлөн
Тараа чоңуну тыныч адыр,
Чемгерикчи
Черим байлаа,
Азыраакым
Ады — тараа.
Далай болган космоска
Тараамын бээр үлүт уаут.
Үе маңы ылгын-даа бол,
Үрези оон чыда калбас.
Кичи кайнар утаар болду,
Хлеб база ынаар шигээр. —
Өргүн чоңун
Өчкөй кежин —
Амдырал
Ады — тараа.
Н. ООРЖАК.

ЭГЕ ХҮННЕРИНДЕ

Октябрь революциянын эге хуиери, Петроград дуу-
рээнде. Шүнтү-ла кижилер
бөр-ле түскөн мавил тур-
ганнар. Смольныйда кичи ба-
жы кинирт. Мында, Смоль-
ныйда, большевиктерини кол
патаы бар болгай. Революсчу
Шериг комитети аан. Влади-
мир Ильич база алаа чоруп
турган. Ол келгенер-биле
ээлек менделеп, олардан
бегүн болуп турар бүтү-ле бо-
лушкуннар дугайы айты.
Рим турган болган Кышкы
ордула, оле баар черлерде
чүтү болуп турары колдады
айтырып турган.
Владимир Ильич Смольный-
да деп мездэ большевиктер
ортузунга доразан-на тарай
берген. Улус ону көрүксүн,
кээп-ле турган. Өрөөлде өске
кижилер база бакылап турар
апаган. Эң ылагыла яны-
бүрү союунарынын корреспон-
денттери, харын-лаа, дашчы-
м чурттарыны база бар бо-
ган.
Хей чоңун бээр кээп тура-
рым, тура халымшыкыныг
үлүртүп төдү мында дээрзи
оларын эжерип кааны чада-
ды. Идегелди камгалады
тургузур негетини келген.
Смольныйнын бир өрөөн-
ге перекелген бег түз ажыг
ажымчынар турган. Олар
шүнтү — кызыл-шериглер.
Оларын иштинде кам-
галаа артары-биле төдөн беш
кижини шилип алмыр шийт-
ширестиген.
Анык, уеңа хар үсө, бөр-
гүлөн, бажыныг дидирчи
дүктүр дүгөктөдүп турар
сжылтыр эр оожум команды
лазын.
— Чыскаалылар!
Караң чысак аразында,
шүнтүзү тургун ээлеппен.
Иржим: даш-даа, шимээ-
лаа чок. Экиктер аястарында
тапчылар шил-шимең чок
барганар. Шүнтү-ла чүвөгө,
оңүмгө-лаа белең чеден беш
кижи херек дээрзи командир
чарлапкан.
Бүдүн отряд бурунгар бир
базымын кылган, мит-ш-
мөң чок барган. Командир
кыжылерин шилип алгаш, да-
гызын болган ону солдурдун
кижини томуйлап казы.
— Кайдыр-бир түсө болза...
— деп, ол шымын чуга-
лаш, мит чок барган. Ам
чаа эрттеригелер бестикел
алдымыс. Ам 1 эрттиргелен
Владимир Ильичте берген.
— Чүл бөр эрттиргелге бөр?
Оң херээ чүл? — деп, Вла-
димир Ильич айттырган.
— Албан херек. Чүт кай-
дыг-даа болза. Смольный-
нын камгалады тургузун-
кан. Көөрүнери дидемин.
Владимир Ильич эжикте
көөрге, шериг өзү-биле ту-
дур чыскаалыкка отряд тур-
ган.
— Эр-хейлер - ле - дирем!
Көөрге бери көрүтүрү! — деп,
ол мактап чугаалаан.
Танымаллар кийер эжик-
тин даштында болган иш-
тинде өрөөлдерге тургулаан-
нар. Начальник доразан-на
төп отряд-биле харылаанын
башкарган. Чон немецил,
немежил кээп-ле турган.
Тур чакты камгалап тура-
рар конктерини тутууларын
олуурар Кышкы олукту бу-
ээлел алмыр уламчып ту-
рары дээр. Владимир Ильич
хөлөк сатын аарып турган.
Революсчу шериглерге кат-
тыш келген Павловский-
нин гвардейск полугунга
Кышкы олукту чогуунда
куудумчалары эжелээр деп
лужаал бердиген турган.
Полк олукун мырынай чо-
гуунга чымып алган.
Далайжылар чедил келген-
ер. Олар доразан-на, тура
дүлөй-лаа, дүргөн-биле
чүтүрүшкүчүлүк.
Олукун шүлүн кеме бергилээр, Кыш-
кы олукке кирер черлерин
эзгенкенир. Чаа таварыныг
кыш-лаа эгелээр. Ол элээр
каш шак дүргүзүлгө уламчы-
лаан.
Павловск полугунун шер-
иглерин болган кызыл-
гвардейскерин боттары-
нын соонче эзетингаш, да-
лайжылар күштүг согул-биле
Олукун кайтамчык үлүг
далгаларын ажиткаш, оон
иштин өрөөлдерге чаа
базым кийер келгенер.
Невага «Аврора» крейсер
белең турган. Боону олукке
угалдырып алгаш турап деп
лаала алаа бердиген тур-
ган. Илгиз ызымыг лужаал-
ды. Петропавловск шивээр
база алган турган.
«Аврора» болган Петро-
дө ырларын ол А. Сарылар-
ныг үдөткө-биле ырдап кү-
сеткен. Келгезин кыжыкчи-
лери пластинкада бижиттин-
ге ыларын, сыгыт-хөмөйни
база ыларын.
Методист М. Сагдынын ит-
кын тымызжылары Чочай-оол
Оржак, Семис-оол Монгуш,
Анастасия болган Михаил
Ооржактар шы тыпкан. Зал-
де органныр пий үстүп алгаш
догаштырып тымызжылаш-
каныр.
Дыштаткан түдө күндүзү
шакта органисташаа бо кел-
жүгө кызыл-ишкыкчылар
хөй келген. Олар борта хөй-
ят билеп, дыштаткан алган-
нар.
Р. БАЛДАН,
Барым-Хемчик район.

ААС ЧОГААЛЫНЫН КЕЖЭЭЗИ

Районун Култура бажы-
ныга аас чогаалынын кежээ-
зи эрткин. Ханаларла чечен
состерин, тымызжылары би-
житкен аскаң. Бот-тымызжы
командир С. М. Бөрбө аас
чогаалынын яны-бүрү кевир-
лерини канчаар сайылап
келгенин чугаалаан. Ол хо-
мыс, агиле ойнап берсе,
«Дембидей», «Мөңгө назым»
деп ырларын ол А. Сарылар-
ныг үдөткө-биле ырдап кү-
сеткен. Келгезин кыжыкчи-
лери пластинкада бижиттин-
ге ыларын, сыгыт-хөмөйни
база ыларын.
Методист М. Сагдынын ит-
кын тымызжылары Чочай-оол
Оржак, Семис-оол Монгуш,
Анастасия болган Михаил
Ооржактар шы тыпкан. Зал-
де органныр пий үстүп алгаш
догаштырып тымызжылаш-
каныр.
Дыштаткан түдө күндүзү
шакта органисташаа бо кел-
жүгө кызыл-ишкыкчылар
хөй келген. Олар борта хөй-
ят билеп, дыштаткан алган-
нар.
Р. БАЛДАН,
Барым-Хемчик район.

Павловскийн лужакы чаа
таварышыкыныг эгелээр-
кыныг дугайын чарлапкан.
Кызыл - гвардейскер, да-
лайжылар болган солдатар
Кышкы олукту кол-кол чер-
лери чадалары, үнер-кирер
черлерин ээлеппенер. Ол ду-
де, 25-дең, 26-же октябрьда,
Кышкы орду большевиктер-
ниг революсчү шериглерин
солукта кирген. Тур ча-
закты хоругаан болган
дайгалар алаа-биле Петро-
павловск шивээрине алган
боган. Керексиз херезин
плате кедиккен. Кышкы ор-
дуну чажыт эжин-биле үн-
гөш, автомобильге олурупкан,
американ элния черинге дээр
берген.

Кажан Владимир Ильич
чырматы ажүргөш, оргу-
дуй бергенде, дем-ле Петро-
градтын орай күштүг сар-
гылдыр эртин чырып эс-
леди. Мен база-ла удуй бер-
ген мен.
Эртен мен өс-бүлениг бүт-
ле улуунга Владимир Ильич
лагын атсы ажаллаан бо-
ган, хөлөк түрүкканы аз-
жок, дааш-шимең үндүрбө-
нер деп таймыгылап тур-
дум.
Херектен эжик ажиттына
берген соонда, ол омак-ср-
гээ конугт өрөөлден утуп
келди.
— Социалистиг революция-
ны баштайгы хүнү-биле! —
деп, ол шүнтүска бажы
челди.
Оон арымыла түрүкканы-
нын кайдыг-лаа демээ чок
болду, келгези дыштаткан
үлүг-лаа алган, чүсө муншан,
а херек кымыла ол үлүг-
лаа хүн дүргүзүлгө мөгаш-
тылап чок чөбөй шак ажал-
лаанын соонда, яны-үш-ле
шак улаан болгай.

Эш-өр чедил келгенер.
Бистинге доган Назежда
Константиновна чедил кел-
генде, шүнтүска шайлаар
дээр олурупканында, Влади-
мир Ильич кармындалан
чүсө чара бажып каан са-
мынары үштүп эжелгеш,
шак бо инитирдиг түнерле
бизинге Чер дугайында кай-
гачык декерин номчул бо-
ди. Улаваанда Смольныйге
бис чаага бажыпкан бис, а
оон соонда трамвайга олуруп
алдымыс. Култураларга ко-
рум-чурумун көргөн, Влади-
мир Ильич өөрүп морд.
Кежээ, Бүтү-российниг Со-
веттериниң ийги съездинде,
Тайбын дугайында дек-
ретти хулаал алган соонда,
Владимир Ильич тергенин то-
лар-биле Чер дугайында
декретти номчулгаш, ийги
сизд оку бир үн-биле үдээр,
алган.

Кажан Владимир Ильич
чырматы ажүргөш, оргу-
дуй бергенде, дем-ле Петро-
градтын орай күштүг сар-
гылдыр эртин чырып эс-
леди. Мен база-ла удуй бер-
ген мен.
Эртен мен өс-бүлениг бүт-
ле улуунга Владимир Ильич
лагын атсы ажаллаан бо-
ган, хөлөк түрүкканы аз-
жок, дааш-шимең үндүрбө-
нер деп таймыгылап тур-
дум.
Херектен эжик ажиттына
берген соонда, ол омак-ср-
гээ конугт өрөөлден утуп
келди.
— Социалистиг революция-
ны баштайгы хүнү-биле! —
деп, ол шүнтүска бажы
челди.
Оон арымыла түрүкканы-
нын кайдыг-лаа демээ чок
болду, келгези дыштаткан
үлүг-лаа алган, чүсө муншан,
а херек кымыла ол үлүг-
лаа хүн дүргүзүлгө мөгаш-
тылап чок чөбөй шак ажал-
лаанын соонда, яны-үш-ле
шак улаан болгай.

Эш-өр чедил келгенер.
Бистинге доган Назежда
Константиновна чедил кел-
генде, шүнтүска шайлаар
дээр олурупканында, Влади-
мир Ильич кармындалан
чүсө чара бажып каан са-
мынары үштүп эжелгеш,
шак бо инитирдиг түнерле
бизинге Чер дугайында кай-
гачык декерин номчул бо-
ди. Улаваанда Смольныйге
бис чаага бажыпкан бис, а
оон соонда трамвайга олуруп
алдымыс. Култураларга ко-
рум-чурумун көргөн, Влади-
мир Ильич өөрүп морд.
Кежээ, Бүтү-российниг Со-
веттериниң ийги съездинде,
Тайбын дугайында дек-
ретти хулаал алган соонда,
Владимир Ильич тергенин то-
лар-биле Чер дугайында
декретти номчулгаш, ийги
сизд оку бир үн-биле үдээр,
алган.

А ЖЫКТЫГ, СОЛУН, ХӨГЛҮГ

Сүт-Хал районуну шко-
лаларынын амдыралына
Улут Октябрынын 69 чыл оюн
уткуштур онкагай болушкуну
чаа Пионерлер бажынын
ажытканы болур. Оң ыны-
бүрү болгумнери школада,
район театрун Култура ба-
жынында ажиллап эгелээр.
Пионержи ажал-херектер улам
солун, ажыктыг болган хөглүг
эртип турар.
Уран чүлөгө халымшыкылыг
100 ажыг уруглар боттары-
ныг союурагалынын адым-
биле шилип алган бөлүмне-
ринде хаара туттулган. Чүлөгө
Зоя Каныш-оолдун уаурт-
каны таны болушкун 30 хер
пионер киржил турар.
Б. ОНДАР.

Ректор В. С. ШАРАВИЙ.

А ЖЫКТЫГ, СОЛУН, ХӨГЛҮГ

Сүт-Хал районуну шко-
лаларынын амдыралына
Улут Октябрынын 69 чыл оюн
уткуштур онкагай болушкуну
чаа Пионерлер бажынын
ажытканы болур. Оң ыны-
бүрү болгумнери школада,
район театрун Култура ба-
жынында ажиллап эгелээр.
Пионержи ажал-херектер улам
солун, ажыктыг болган хөглүг
эртип турар.
Уран чүлөгө халымшыкылыг
100 ажыг уруглар боттары-
ныг союурагалынын адым-
биле шилип алган бөлүмне-
ринде хаара туттулган. Чүлөгө
Зоя Каныш-оолдун уаурт-
каны таны болушкун 30 хер
пионер киржил турар.
Б. ОНДАР.

А ЖЫКТЫГ, СОЛУН, ХӨГЛҮГ

Сүт-Хал районуну шко-
лаларынын амдыралына
Улут Октябрынын 69 чыл оюн
уткуштур онкагай болушкуну
чаа Пионерлер бажынын
ажытканы болур. Оң ыны-
бүрү болгумнери школада,
район театрун Култура ба-
жынында ажиллап эгелээр.
Пионержи ажал-херектер улам
солун, ажыктыг болган хөглүг
эртип турар.
Уран чүлөгө халымшыкылыг
100 ажыг уруглар боттары-
ныг союурагалынын адым-
биле шилип алган бөлүмне-
ринде хаара туттулган. Чүлөгө
Зоя Каныш-оолдун уаурт-
каны таны болушкун 30 хер
пионер киржил турар.
Б. ОНДАР.

Ректор В. С. ШАРАВИЙ.

А ЖЫКТЫГ, СОЛУН, ХӨГЛҮГ

Сүт-Хал районуну шко-
лаларынын амдыралына
Улут Октябрынын 69 чыл оюн
уткуштур онкагай болушкуну
чаа Пионерлер бажынын
ажытканы болур. Оң ыны-
бүрү болгумнери школада,
район театрун Култура ба-
жынында ажиллап эгелээр.
Пионержи ажал-херектер улам
солун, ажыктыг болган хөглүг
эртип турар.
Уран чүлөгө халымшыкылыг
100 ажыг уруглар боттары-
ныг союурагалынын адым-
биле шилип алган бөлүмне-
ринде хаара туттулган. Чүлөгө
Зоя Каныш-оолдун уаурт-
каны таны болушкун 30 хер
пионер киржил турар.
Б. ОНДАР.

Ректор В. С. ШАРАВИЙ.

БАЙЫРЛАЛ ХҮННЕРИНДЕ КАЯ, ЧҮҮ БОЛУРУЛ?

ХӨГЖҮМ-ШИН ТЕАТРЫНГА

6. Октябрынын социалистиг Улут революциянын 69
чыл оюнга тураскааткан байырыг турал. Эгелээр 18.30
шакта.
7. «Ыры хөгжүмүкт» «Али» ансамблдиниң концерти.
Эгелээр 19.30 шакта.
8. Ойнарактар театрынын «Ийн мастер» деп тоолуун
баштайгы көрүзүү. Эгелээр 12 шакта.
8. В. Көж-оолдун «Хайыраан бот» деп тизин.
Эгелээр 19 шакта.
9. А. Александров. «Мунгарав, Шиком». Эгелээр 12 шакта.
9. А. Пушкин «Бичи трагедиялар». Эгелээр 19 шакта.
«ЕНИСЕЙ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫНГА
7. Улут Октябрыга тураскааткан байырыг кежээ.
Эгелээр 19 шакта.
8. «Октябрынын чажыды» деп утреник-ужуражымшыкы.
11 шакта.
«Эстрадалыг карусель» деп дыштаткан кежээ.
19.30 шакта.
9. Култура бажынынын коллективиниң байырал кон-
церти. 12 шакта.
Делгелгениң Аныктар хүнүгө тураскааткан байырал
кежээ. 19 шакта.
«КОЛОС» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫНГА
6. Дискотека байыралы. 19 шакта.
7. Кызылдын уругларын чуулга школарынын өөреник-
чиериниң «Бистин Октябрь» деп туруктар делгелгениң
ажыдышыкы. 14 шакта.
«Мультифильме алдар» — мультифильмер көрүзүлгө.
14.30 шакта.
«Танымал амылтылар» деп таным сезонунуң ажыдыш-
кыны. 19 шакта.
8. «Эрес-мадырлыг чорук» деп кинолук. «Революс-
чун уругларын-дыр бис» деп темага 14 шакта.
Култура бажынынын «Актарис» ыры-хөгжүмүкт ансам-
бленинги концерти. 16 шакта.
«Алгаш аялгаш» деп байырал кежээ. 19 шакта.
9. Уругларын чуулга делгелгениң халымшыкыны
болган башкылар-биле ужуражымшыкы. 14 шакта.
Хоорайын култура килдизиниң агиткультбригадынын
концерти. 14.30 шакта.
«Байыралдын өңгөрү» деп таным кежээ. 19 шакта.
«ПОЛИГРАФИСТ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫНГА
7. «Хөгжүм дугайын чугалажымал» деп дыштаткан
кежээ. 18 шакта.
8. Күш-ажыктын хоочунары-биле ужуражымшыкы.
14 шакта.
9. «Октябрынын чажыттары» деп ужуражымшыкы ке-
жээ. 15 шакта.
«ТЫВА ТУДУГ» ТРЕСТИН ОБЩЕЖИТИЗИНГЕ
(Улут-Хемская, 17).
8. Хоорайын култура килдизиниң агиткультбригады-
нын концерти. 12 шакта.
9. Шымыраага маргылдаа. 16 шакта.
9. Уругларын «ИСКАТЕЛЬ» КЛУВУНГА
9. Стол теннизинге блиц-турнир (школаларга болган
аныктарга). 11 шакта.

ЧЕХОВ АТТЫГ БИБЛИОТЕКАГА

9. «Революсчу пролетариаты баштап алгаш» деп нас жур-
налы. 15 шакта.

КРУПСКАЯ АТТЫГ БИБЛИОТЕКА

9. «Бөмбүрөктин ленинчи гвардиясы» деп делгелге. 16
шакта.

60 МААДЫР АТТЫГ ЧҮРТ-ШИНЧИЛЕЛ МУЗЕЙИНГЕ

«Диралган лаш» (Тываның лаш чоңукуларын ажал-
дары) болган Б. Ф. Демининиң чурттарынын делгелгеси.
11-18 шакта.

ТУУРБУ ЗАВОДУНУҢ КЫЗЫЛ-БУЛУНУНГА

6. «Енисей» Култура бажынынын концерти. 16 шакта.
«Төрүтүгүн хулаң-биле, Улут Октябры» деп кежээ.
18 шакта.

ТАЯН-ЧОРУКЧУЛАР БОЛГАН ЭКСКУРСИАЛАР БҮЮРУНГА

8-9. Хоорайг экскурсиялар. 11 шакта «Мөңгүлек» гости-
ницага чыгыр.

БАЙЫРЛАЛАР ЗАЛЫНГА

8. Салгынын, хереклектериниң кооперациянын ажалдык-
ларынын байырал кежээ. 19 шакта.

«МӨГҮЛЕК» ГОСТИНИЦАНЫН КОНЦЕРТ ЗАЛЫНГА

9. «Ийн мастер» деп тоолар театры. 11, 13 шактарда.
10. «Ийн мастер» деп тоолар театры. 11, 13 шактарда.

№ 3 АТБ-ГЕ

8. «Енисей» Култура бажынынын концерти. 16 шакта.

№ 1 АТБ-НИН КЫЗЫЛ-БУЛУНУНГА

6. «Гитара тайбын дээр демиселде» деп бот-тымызжы ыры
«Улут Октябры» каржыкчылериниң концерти. 15 шакта.

УРАН ЧҮҮЛ УЧИЛИЩЕЗИНГЕ

6. «Чүс чылдын кол болушкуну» деп радиожурнал.
Улут Октябрыга тураскааткан байырал кежээ. 19 шак-
та.

«ХЕРЕЛ» СПОРТЗАЛЫНГА

6-9. Баскетболга школарынын аразынын республика мар-
гылдаа. 10 шакта.
6. Чык атлетикага маргылдаа. 15 шакта.
8-9. Баскетболга блиц-турнир. 15 шакта.

«ХҮРЕШ» СТАДИОНГА

6-9. Футболга хоорайынги бирги чери дээр маргылдаа.
10 шакта.

ШЫДЫРАА КЛУВУНГА

7-9. Шымыраага блиц-турнир. 11 шакта.

ХОСТУГ ХҮРЕШ ЗАЛЫНГА

6-7. «Трудовые резервы» инитилгенин бирги чери дээр
достуг херекке маргылдаа. 14 шакта.

АВТООРУК ТЕХНИКУМУНУ СПОРТЗАЛЫНГА

8-9. Волейболга блиц-турнир. 10 шакта.

№ 3 ШКОЛАНЫН СПОРТЗАЛЫ

6-9. Минибаскетболга хоорайынги бирги чери дээр мар-
гылдаа. 13.30 шакта.

ИНПОДРОМГА

8-9. Тергелгиз аялтарга уругларын олуртуп, маңалары.
12-ден 16 шакка чедер.

БАЙЫРЛАЛ КОМИССИЯЗЫ

СССР-НИН ПАРЛАЛГАЗЫНДА-ТЫВА

Совет эрге-чигарканын чыл-
дарында тыва литература бол-
ган уран, чүдө кескү көгүр-
лөң алаң. Тыва чогаалчы-
ларынын, артистериниң, чурук-
чуларын, композиторларын
ады чүдө куртта заес, деле-
гейде билдирер апарган.
Республиканың А. С. Пуш-
кин аттыг библиотеканын
национал болган чурт-шын-
чыл литература кылдизиниң
ажылашкылары Октябрь ба-
йыралын таварыштыр «СССР-
ниң парлаал